

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

SPRENDIMAS

DĖL TELEVIZIJOS PROGRAMOJE „PATRIOTAI“ („LIETUVOS RYTO“ TELEVIZIJA, 2017-10-31, 21.30 VAL.) PASKELBTOS INFORMACIJOS

2018 m. vasario 22 d. Nr. (SK-150) SPR-22

Vilnius

Š. m. lapkričio 13 d. Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba (toliau – Tarnyba) gavo G. B., Lietuvos sentikių bažnyčios vadovo (toliau – pareiškėjas), skundą dėl televizijos programoje „Patriotai“ („Lietuvos ryto“ televizija, 2017-10-31) (toliau – programos siužetas) paskelbtos jo garbė ir orumą, Lietuvos sentikių bažnyčios dalykinę reputaciją pažeidžiančios informacijos.

Skunde nurodoma, kad programos siužete buvo parodyta apie neva skriaudžiamą Degučių sentikių religinę bendruomenę. Laidos vedėjai: Rūta Janutienė ir Jurijus Smoriginas. Pareiškėjas atkreipia dėmesį, kad dalis teksto su jo nuotrauka paskelbta interneto tinklapyje (<https://zmones.lrytas.lt/tv-antena/2017/10/31/news/skandalas-rustus-popas-atskyre-nuo-baznycios-visa-kaima-3351481/>).

Pareiškėjas skunde pažymi, kad programos siužete paskelbta informacija ne tik neatitinka tikrovės, yra netikslė ir šališka, bet ir pažemino pareiškėjo, kaip sentikių Dvasinio tėvo, Lietuvos sentikių bažnyčios vadovo (taip pat ir kaip fizinio asmens) garbė ir orumą, pavertė patyčių objektu bei sumenkino Lietuvos sentikių bažnyčios dalykinę reputaciją ir iš esmės pakenkė jos interesams.

Skunde teigiama, kad programos siužeto vedėja Rūta Janutienė ne kartą anonsavo šią programą („kaip vienas popas atskyrė nuo bažnyčios ištisą kaimą“), o pristatant programą, kitas jos vedėjas Jurijus Smoriginas įsiterpė, nurodydamas konkretų asmenį. Skunde teigiama, kad programos siužete, praktiškai kiekviename epizode, įvardijamas pareiškėjas, todėl, anot paties pareiškėjo, nekyla abejonių, kad visas programos siužetas skirtas pareiškėjui, kaip sentikių dvasininkui ir taip pat Lietuvos sentikių bažnyčiai, kadangi, pasak pareiškėjo, jis ir yra Lietuvos sentikių bažnyčios vadovas, Aukščiausiosios tarybos pirmininkas. Pasak pareiškėjo, programos siužetas sumontuotas taip, kad pareiškėjas atrodytų kaip komedijos personažas, kuris yra ne tik valdingas ir žiaurus, bet ir gobšus „dvarininkas“, „caras“, kaip jį įvardija J. Smoriginas.

Skunde teigiama, kad programos siužetas nieko bendro neturi su tiriamąja žurnalistika, tai, anot pareiškėjo) greičiau satyrinė, komedijinio žanro atmaina, kurioje pamirštama bet kokia atsakomybė už paskleistą informaciją, pasitelkiami drastiški argumentavimo būdai, ignoruojant tikrąsias faktines aplinkybes, nutylint kitokią nuomonę ar nepateikiant jos apskritai.

Pareiškėjas skunde pateikia ištraukas iš programos siužeto, kaip, pasak jo, neatitinkančią tikrovės informaciją, sukonstruotą tendencingai siekiant pažeminti, paniekinti, išjuokti pareiškėją, Lietuvos sentikių bažnyčios vadovą, Dvasinį tėvą, o taip pat suniekinti tradicinę Lietuvos sentikių bažnyčią, siekiant sentikių supriešinimo ir Lietuvos sentikių bažnyčios suskaidymo tikslų: 1) 01:10 „vienas popas dėl babkių atskyrė visą kaimą nuo bažnyčios“; 2) 02:40 „būtent šis popas daro viską, kad pati seniausia ir garbingiausia bendruomenė būtų atstumta nuo bažnyčios dėl bendruomenės turto, kurį ta bendruomenė sukūrė, popas B. nori tą turtą pasiimti“; 3) 03:30 „jis greičiausiai nori šios cerkvės (tekstas buvo pasakytas rusų kalba)“; 4) 03:40 „popas panorė, kad senutės bėgiotų krosą iki jo proteguojamos Reistiniškių cerkvės“; 5) 04:27 „daugiau panašus į verslininką, o ne popą“; 6) 06:30 „Reistiniškių maldos namai apleisti, liūdni ir labai vieniši. Skelbimų lenta, mes matome net surūdijusias „knopkes“; 7) 07:30 „B. yra Caras ar Popiežius, palyginu B. su Caru“ (tuo metu užsklandoje rodoma Rusijos Prezidento V.Putino nuotrauka); 8) 08:40 „jis Dievo vietininkas žemėje užsiima verslu dangaus skirstymu“; 9) 09:40 „jis pareikalavo,

kad būtų atlikta ekspertizė, ar Degutiškiai yra sentikiai“; 10) 10:45 „popas B. atėmė koplyčią“; 11) 14:35 „mes staiga supratom, kad popas B. nori atimti ne tik tą sukurtą bendruomenės gražų namelį, bet ir jis nori pasisavinti tas aukas, faktiškai yra suvokiama, gaunasi kaip apiplėšimas“; 12) 16:30 „jis per Soborą uždraudė dalyvauti visiems sentikių šventikams mūsų veikloje“; 13) 17:35 „Ponas B. kartoja istoriją, kad jis persekioja sentikius. Ir tada man (J. Smoriginui) kilo rimtas įtarimas, kad ponas B. niršta ne dėl formalumo, o dėl to, kad šie žmonės savo aukas naudoja savo nuožiūra. Jie atremontavo koplyčią, pastatė naujus maldos namus, o turėjo turimus tuos pinigus atiduoti jam į Vilnių, tada klusniai kėblinti 3 kilometrus“.

Pasak pareiškėjo, šios ištraukos byloja ne tik apie programos vedėjų ir jos rengėjų (pirmiausia J. Smorigino) visišką neprofesionalumą, bet ir piktavališką nesąžiningumą, nes pacituoti teiginiai neatitinka tikrovės, yra išgalvoti, o programos siužetas, kaip minėta aukščiau, su patyčių prieskoniu (intarpai, kur interviu su pareiškėju metu, kažkas pasibeldžia į duris ir pareiškėjas sako: „Kto tam?“). Pareiškėjo manymu, kad būtų juokingiau, šis epizodas pakartotas kelis kartus. Skunde nurodoma, kad J. Smoriginas, aptikęs kabinete padėtą pareiškėjo šeimos nuotrauką, filmuotą vaizdą įgarsina sarkastišku komentaru: „beje, už jo nugaros jūs matote fotografiją, kur popas laiko apkabinęs jauną „blondinę“. Toliau, pasak pareiškėjo, neatskleidžiama, kas ta „blondinė“, o iš pamokymų sentikiams, kaip negerai dvasininkams kurti šeimas, galima nuspėti, kad iš tos „blondinės“ nuotraukos nepavyks padaryti sensacingos satyros, nes J. Smoriginui yra žinoma, kad nuotraukoje greta pareiškėjo stovi jo teisėta žmona.

Pareiškėjas nurodo, kad jam tenka apgailėstauti, kad programos siužeto rengėjas ir vienas iš vedėjų J. Smoriginas, pristatydamas save sentikiu, net nežino, kad pas sentikius nėra popų (tai stačiatikių dvasininkų luomas), o imantis tokio atsakingo darbo, kaip žurnalistinis tyrimas, būtina ne tik vykdyti savo darbdavio užduotis ir piktavališkus kai kurių žmonių užsakymus, bet ir laikytis Visuomenės informavimo įstatyme imperatyviai nurodytų principų.

Pareiškėjas skunde nurodo, kad Tarnybai iš esmės žinoma konfliktinė situacija tarp Degučių sentikių religinės bendruomenės kai kurių steigėjų ir Lietuvos sentikių bažnyčios Aukščiausiosios tarybos, kai buvo tiriamas minėtos bendruomenės pirmininkės R. Muravskajos skundas dėl Lietuvos sentikių bažnyčios tinklalapyje www.starover.lt pateiktos informacijos apie Soboro priimtus dokumentus. Pareiškėjas mano, kad būtų tikslinga tai prijungti prie šio skundo tyrimo medžiagos.

Pareiškėjas skunde pažymi, kad Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad viešoji informacija visuomenės informavimo priemonėse turi būti pateikiama teisingai, tiksliai ir nešališkai. Šio įstatymo 19 straipsnio 2 dalis draudžia platinti dezinformaciją ir informaciją, šmeižiančią, įžeidžiančią žmogų, žeminančią jo garbę ir orumą.

Pareiškėjas mano, kad tai programos siužete buvo neabejotinai paskelbtos žinios. Nurodo, kad susipažinus su pateikta programos siužeto stenograma ir peržiūrėjus jos vaizdo įrašą, akivaizdu, kad žinios yra žeminančio pobūdžio, vaizdo „apipavidalinimas“ tam tikra tekstūra pagrindinį personažą – pareiškėją, pateikia kaip gobšų despotą, kuris nesiskaito su kitų nuomone, „persekioja“ sentikius, nepaklūstančius jo valiai, yra negarbingas, žemos moralės ir nepatrauklios išvaizdos „popas iš Vilniaus“. Programos siužeto žiūrovams, pasak pareiškėjo, siunčiama žinia, kad Lietuvos sentikių bažnyčia, turėdama tokį vadovą, o taip pat nesirūpindama gretimame kaime esančios Raistiniškių cerkvės priežiūra (Cerkvės skelbimų lentoje net „knopkės“ surūdijusios), taip pat yra nepatraukli, atgrasi eiliniams sentikiams, kurie „skriaudžiami“, todėl pateisinamas netradicinės Degučių bendruomenės susikūrimas, o tuo pačiu programos siužete dalyvavusiai (galimai programos siužeto užsakovei) poniai A. sukuriamas nuskriaustosios, nukentėjusios geradarės įvaizdis, kurio ji siekia jau daugelį metų. Programos siužeto rengėjo ir vieno iš vedėjų J. Smorigino pateikiami klausimai respondentui, pasak pareiškėjo, jau leidžia suprasti, kad apie įvardintą personažą jis turi kalbėti neigiamai (pvz., „Kokia jūsų nuomonė apie tą poną B., dvarininką?“). O tuomet, anot pareiškėjo, kai jis nori pasakyti savo nuomonę ir „apsiginti“, vaizdo ir garso įrašo demonstravimas nutraukiamas.

Dėl fakto, kad paskleistos žinios neatitinka tikrovės skunde pažymima, kad pagal įstatymą (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 2.24 straipsnis) egzistuoja prezumpcija,

kad paskleisti duomenys neatitinka tikrovės, kol juos paskleidęs asmuo neįrodo priešingai, todėl skundu prašo pareikalauti iš viešosios informacijos rengėjo ir skleidėjo pateikti tokius įrodymus.

Savo ruožtu pareiškėjas teikia glaustus paaiškinimus ir patvirtina, kad reikalui esant, aplinkybę, kad paskleisti duomenys neatitinka tikrovės, gali patvirtinti dokumentais ir kitais oficialiais rašytiniais įrodymais.

Dėl „Degučių kaimo atskyrimo nuo Bažnyčios“ pareiškėjas pažymi, kad ne kaimas buvo atskirtas nuo Lietuvos sentikių bažnyčios, o Degučių sentikių religinės bendruomenės steigėjai, kurių tarpe yra A., atskyrė nuo Lietuvos sentikių bažnyčios Degučių tikinčiuosius, kurie laiko save sentikiais, ir vietoj dalykiškų diskusijų su Lietuvos sentikių bažnyčia dėl abiem šalims priimtinos bendravimo formos, Teisingumo ministerijoje inicijavo netradicinės religinės bendruomenės steigimo procedūrą (Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 11 straipsnio pagrindu, to išdavoje, Juridinių asmenų registre įregistravo Degučių sentikių religinę bendruomenę, kuri neįeina į Lietuvos sentikių bažnyčios sudėtį. Pagal Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymą atskirta tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų juridinio asmens teisių įforminimo tvarka (10 straipsnis) nuo juridinio asmens teisių suteikimo kitoms religinėms bendruomenėms ir bendrijoms (11 straipsnis). Pareiškėjas atkreipia dėmesį į tai, kad tradicinės religinės bendruomenės jau pagal Konstitucijos 43 straipsnio 2 dalį laikomos turinčiomis juridinio asmens teises nuo jų susikūrimo momento, o netradicinės bendruomenės tokias teises įgyja nuo jų įstatų ar juos atitinkančių dokumentų įregistravimo (minėto įstatymo 11 straipsnio 1 dalis). Pagal pareiškėją, sentikių religinė bendruomenė, neįeinanti į Lietuvos sentikių bažnyčios sudėtį ir pasirinkusi minėto įstatymo 11 straipsnyje numatytą juridinio asmens teisių įgijimo būdą, neatitinka kanoninių tradicinės religinės bendruomenės požymių, kurie yra įtvirtinti ne tik Lietuvos sentikių bažnyčios Statute, bet ir administracinių teismų praktikoje (pvz. Vilniaus apygardos administracinio teismo administracinėje byloje Nr. I¹¹-559/2004 yra sentikystės tyrinėtojo, mokslininko specialisto G. P. išvados apie sentikių religinių bendruomenių tradiciškumo požymius ir kitus sentikiams aktualius klausimus, o Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005-10-28 sprendimu administracinėje byloje Nr. As-1495/2005 įtvirtinta teismų praktika sentikių bendruomenių tradiciškumo nustatymo srityje.

Skunde teigiama, kad Lietuvos sentikių bažnyčia neginčija tikinčiųjų teisių laisvai įgyvendinti savo religinius poreikius, laisvai jungtis į religines bendruomenes ir registruotis Juridinių asmenų registre įstatymo nustatyta tvarka, o taip pat vykdyti savo veiklą atskirai nuo Lietuvos sentikių bažnyčios, tačiau bažnyčia neskaitina tokių apraiškų, nes privalo rūpintis savo tradiciškumo išsaugojimu, vientisumu ir tęstinumu užtikrinimu, todėl taip pat turi teisę nustatyti savo santykį su naujai įsikūrusia netradicine religine bendruomene.

Pareiškėjas pažymi, kad Lietuvos sentikių bažnyčios Aukščiausioji taryba ir tuometinė Dvasinė komisija dėjo daug pastangų (Aukščiausiosios tarybos pirmininkas G. B. (pareiškėjas) ir jo pavaduotojas S. K. ne kartą buvo išvykę į Degučius ir susitiko su naujai steigiamos bendruomenės iniciatoriais), siekdami išaiškinti galimai suklaidintiems sentikiams, ką reiškia netradicinės bendruomenės įsteigimas ir, tuo pačiu, įsitikinti, ar būsimos bendruomenės nariai tikrai nori atsiskirti nuo Lietuvos sentikių bažnyčios. Kadangi Degučių sentikių religinė bendruomenė (juridinio asmens kodas 304460052) 2017-02-15 vis vien buvo įregistruota netradicine, Dvasinė komisija (Lietuvos sentikių bažnyčios kanoninė institucija) artimiausiam Soborui (visos Lietuvos sentikių bažnyčios, tradicinių sentikių religinių bendruomenių, Dvasinių tėvų ir Lietuvos sentikių bažnyčios institucijų atstovų visuotinis susirinkimas - aukščiausiasis bažnyčios organas), kuris įvyko 2017-05-01, pasiūlė nustatyti Lietuvos sentikių bažnyčios ir minėtos netradicinės religinės bendruomenės santykius. Soboras priėmė Lietuvos sentikių bažnyčios aukščiausiojo organo - Soboro deklaraciją dėl Lietuvos sentikių bažnyčios požiūrio ir santykių su Degučių sentikių religine bendruomene. Tai ne pareiškėjo priimtas dokumentas, kaip teigia J. Smoriginas programos siužete, o aukščiausiojo bažnyčios kolegialaus organo nutarimas, privalomas visiems Lietuvos sentikių bažnyčiai priklausantiems sentikiams ir visoms bažnyčios sudėtyje esančioms religinėms bendruomenėms ir institucijoms. Skunde pažymima, kad tuo metu netradicinė Degučių sentikių religinė bendruomenė dar neturėjo naujai pastatytų maldos namų, o

be to, nei Lietuvos sentikių bažnyčia, nei pareiškėjas niekada nesikėsino ir nesikėsina į šios bendruomenės turtą. Pareiškėjas teigia, jog, kadangi Degučių sentikių religinė bendruomenė pasirinko, Lietuvos sentikių bažnyčios nuomone, klaidinantį pavadinimą, kuris pagal savo sandarą labai panašus į Lietuvos sentikių bažnyčiai priklausančių sentikių religinių bendruomenių pavadinimus, todėl įstatymų nustatyta tvarka Lietuvos sentikių bažnyčia šį ginčą dėl pavadinimo sprendžia administraciniuose teismuose su Teisingumo ministerija, be kurios tarpininkavimo negalimas jokios religinės bendruomenės įregistravimas Juridinių asmenų registre. Nurodo, kad tai yra teisinis ginčas dėl viešojo administravimo subjekto (Teisingumo ministerijos) priimto sprendimo procedūros (ginčo esmė: kuri valstybės institucija turi patikrinti juridinio asmens pavadinimo atitikimą CK 2.39 straipsnio 3 dalies nuostatų reikalavimams). Pareiškėjas nurodė, kad Lietuvos sentikių bažnyčios Aukščiausioji taryba siūlė Degučių sentikių religinei bendruomenei pakeisti savo pavadinimą arba įstoti į Bažnyčios sudėtį, ir tuo pašalinti ginčo objektą, tačiau pastaroji pasirinko netradicinės religinės bendruomenės statusą ir konfrontaciją su Lietuvos sentikių bažnyčia. Pareiškėjo manymu, kalbant apie programos siužetą, sunku rasti kokį nors programos siužeto rengėjų ir vedėjų pateisinimą, kurie dėl pareiškėjui nežinomų priežasčių (dėl suklydimo ar piktavališkų tikslų) paskleidė tikrovės neatitinkančias žinias, žeminančias ne tik pareiškėjo, kaip fizinio asmens ir Lietuvos sentikių bažnyčios vadovo garbę ir orumą, bet ir Lietuvos sentikių bažnyčios reputaciją.

Pareiškėjas pabrėžia, kad nėra nė menkiausio pagrindo kalbėti apie jo įvykdytą ar norėtą įvykdyti kokių nors lėšų ar aukų pasisavinimą (pagal J. Smoriginą – apiplėšimą), surinktų Degučių sentikių religinėje bendruomenėje ar kitose organizacijose. Pareiškėjas teigia, kad jokios „rinkliavos B. į Vilnių“ nerenkamos nei iš tradicinių sentikių religinių bendruomenių, nei juo labiau iš Lietuvos sentikių bažnyčiai nepriklausančių organizacijų. Atvirakščiai, Lietuvos sentikių bažnyčios Aukščiausioji taryba, matydama paramos poreikį religinėms bendruomenėms, organizuoja tokią paramą iš didesnių, skaitlingesnių bendruomenių, kaip pvz. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir t.t. Pareiškėjas pažymi, kad Degučių kapinių kryžiaus pastatymui Lietuvos sentikių bažnyčia taip pat skyrė finansinę paramą.

Skunde nurodoma, kad sentikiai gerbia savo Dvasinius tėvus (jie teisės aktuose apibendrintai vadinami dvasininkais) ir Lietuvos sentikių bažnyčią bei jos institucijas. Dvasios tėvas yra bepopių bendruomenės vadovas, vadovaujantis pamaldoms ir atliekantis religines apeigas, jis renkamas iš tinkamų šioms pareigoms bendruomenės narių tarpo ir kanonine tvarka palaiminamas tarnystei. Sentikių tradicijoje nėra dvasinės hierarchijos, tik administracinė. Pareiškėjo administracinės pareigos (Lietuvos sentikių bažnyčios vadovo – Aukščiausiosios tarybos pirmininko) Lietuvos sentikių bažnyčios sudėtyje esančių bendruomenių atžvilgiu reglamentuotos Statutu ir tai nieko bendra neturi su tuo, kad pareiškėjas tuo pačiu yra išrinktas ir Vilniaus sentikių religinės bendruomenės Dvasiniu tėvu, todėl nešioja tam tikrą aprangą.

Dėl Raistiniškių sentikių religinės bendruomenės veiklos ir jai priklausančios Cerkvės skunde pažymima, kad ši Lietuvos sentikių bažnyčiai priklausanti bendruomenė, pasak istorinių šaltinių, susikūrė apie 1855 metus, kai buvo likviduota Degučių sentikių religinė bendruomenė ir nugriauti ten buvę maldos namai. XIX amžiuje buvo pastatyta Raistiniškių sentikių Cerkvė, kuri veikė su pertraukomis, o 2015 metais buvo vėl pašventinta po atnaujinimo ir restauravimo darbų pabaigos (<https://lt.wikipedia.org/wiki/Raistini%C5%A1ki%C5%B3sentiki%C5%B3cerkv%C4%97!>.) Bendruomenė turi savo dvasininką, kuris pagal nustatytą tvarką lankosi Cerkvėje, atlieka pamaldas, bendrauja su parapijiečiais ir tai nereiškia, kad Cerkvė yra „apleista“, ar pareiškėjo „proteguojama“. Pareiškėjas nurodo, kad jis, kaip Lietuvos sentikių bažnyčios vadovas, privalo rūpintis šiai bažnyčiai priklausančių religinių bendruomenių reikalais ir tuo pačiu vykdyti Soboro nutarimus.

Dėl koplyčios Degučių sentikių kapinėse skunde nurodoma, kad koplyčia Degučių sentikių kapinėse, kiek žinoma iš istorinių šaltinių, buvo pastatyta 1806 metais ir joje buvo palaidoti nusipelnę sentikystei dvasininkai T. ir G. Tanajevai. Kadangi, pasak pareiškėjo, kapinės yra valstybinėje žemėje, tai ir koplyčia, nelikus šio turto paveldėtojų, ilgainiui liko be šeimininko. Daugiau apie tai pateikiama informacijos 2009-05-08 internetiniame laikraštyje XXI amžius Nr.36

(1728), adresu http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2009/05/08/gkras_04.html). Paaiškinimuose nurodoma, kad 2008 metais Zarasų rajono savivaldybė (jos teritorijoje yra minėtos Degučių sentikių kapinės ir koplyčia) inicijavo koplyčios pripažinimo bešeimininkiu turtu procedūrą ir pasiūlė Zarasų sentikių religinei bendruomenei šią koplyčią perimti į nuosavybę. Lietuvos sentikių bažnyčios Aukščiausiosios tarybos nuomone, tiksliau buvo perduoti koplyčią, kaip sentikių bažnyčiai reikšmingą sakralinį paveldą, artimiausiai Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei, kuri laikoma Caro laikais išardytos Degučių sentikių bendruomenės teisių perėmėja, kuriai kanoniškai buvo priskirtos Degučių sentikių kapinės. Tuo metu Degučiuose jau veikė A., gyvenančių Visagine, įsteigta asociacija, pavadinta bendruomene „Degučių rimitis“, kuri nėra religinė bendruomenė ir nepriklauso sentikių konfesijai. O jos įstatuose įvardinti tikslai išimtinai susiję su Degučių rusų kapinių tvarkymo ir priežiūros darbais. Dėl tos priežasties, kad bendruomenė „Degučių rimitis“ nepriklauso Lietuvos sentikių bažnyčiai, nebuvo galimybės koplyčią perduoti jos nuosavybėn. 2009 m. gegužės 29 d. koplyčia įregistruota Registrų centre Raistiniškių sentikių religinės bendruomenės vardu. Skunde teigiama, kad Lietuvos sentikių bažnyčia neneigia A. indėlio remontuojant koplyčią, tačiau tai nereiškia, kad asmenys, savo iniciatyva atlikę kokius nors svetimo turto tvarkymo darbus, gali savintis patį suremontuotą turtą ar juo disponuoti pažeidžiant sentikystės tradicijas ir Lietuvos sentikių bažnyčios nuostatus. Pareiškėjas teigia, kad Lietuvos sentikių bažnyčios Aukščiausioji taryba su A. vedė derybas dėl koplyčios naudojimo sąlygų ir tvarkos, tačiau nepavykus susitarti, Lietuvos sentikių bažnyčios Aukščiausiosios tarybos nutarimu buvo nuspręsta oficialiai įforminti koplyčios naudojimo tvarką, o A. nesutikus, susitarta su jais, kad koplyčia bus perduota teisėtai savininkei - Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei (apie pasirengimą perduoti koplyčią 2016-06-15 raštu patvirtino Bendruomenės „Degučių rimitis“ tuometinė vadovė J. A.) ir koplyčia sutartu laiku buvo perduota Raistiniškių sentikių religinės bendruomenės atstovams. Todėl nėra jokio pagrindo teigti, anot pareiškėjo, kad pareiškėjas „atėmė Koplyčią“, kadangi ji niekada nepriklausė nei A., nei jų įsteigtoms organizacijoms. Pasak pareiškėjo, minėtas statinys ne visai atitinka koplyčios sampratą, tai yra daugiau monumentalus antkapinis pastatas (mauzoliejus), kuriame palaidoti žmonės. Pagal sentikių tradicijas, tokia pastate nėra priimta atlikti religines apeigas religinių švenčių metu, ar kitomis progomis, išskyrus čia palaidotų asmenų pagerbimą. Remdamasis tuo, kas išdėstyta aukščiau ir vadovaudamasis Visuomenės informavimo įstatymu, pareiškėjas žurnalistų etikos inspektoriaus prašo: 1) įspėti viešosios informacijos rengėjus ir skleidėjus, už visuomenės informavimo priemonių turinį atsakingus (fizinis) asmenis apie nustatytus Visuomenės informavimo įstatymo ir kitų visuomenės informavimo reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus ir pareikalauti išimti programos siužeto įrašą iš viešosios apyvartos; 2) įpareigoti viešosios informacijos rengėją ir skleidėją nustatyta tvarka paneigti paskelbtą tikrovės neatitinkančią informaciją, žeminančią pareiškėjo garbę ir orumą, kenkiančią Lietuvos sentikių bažnyčios dalykinei reputacijai, teisėtiems interesams ir viešai atsiprašyti; 3) išnagrinėjus šį skundą ir pripažinus jį pagrįstu, apie priimtą sprendimą paskelbti viešai nustatyta tvarka.

Siekdamas objektyvaus ir išsamaus skundo tyrimo, vadovaudamasis Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 2 dalies 2 punktu, žurnalistų etikos inspektorius kreipėsi į viešosios informacijos rengėją (skleidėją) – UAB „Lietuvos ryto“ televiziją – prašydamas pateikti paaiškinimus dėl skunde išdėstytų aplinkybių, turimus įrodymus, kitą tyrimui reikšmingą informaciją.

Paaiškinimus pateikė viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) – UAB „Lietuvos ryto“ televizija – atstovė advokatė Aušra Ižičkienė.

Dėl programos reportažo tikslo viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) pažymi, kad pareiškėjas tiek laidos filmavimo metu, tiek skunde iš esmės akcentuoja teisinius ir administracinius konflikto sprendimo būdus. Kaip jis nurodo programos siužete, jis gina savo teises, t. y. kreipėsi į teismą, ganėtinau daug kalba apie įstatymą, taikomas teisės normas ir pan. Atstovė nurodo, kad programos siužeto tikslas ir buvo parodyti dvasininką, kuris vietoje to, kad ieškotų savo parapijiečiams kelių į dvasinę ramybę, konfliktų pašalinimą tarpusavio supratimo, pakantumo ir atlaidos artimam priemonėmis, kaip funkcionierius ir biurokratas atsirašinėja,

skundžia teismams ir savo tiesą įrodinėja išimtinai teisinėmis priemonėmis. Programos siužete parodyta, kad pareiškėjui visai nesvarbu, jog Degučių tikintieji jaučia elementarią nuoskaudą, kuomet jų atstatyta šventykla (koplyčia) buvo perduota kitai bendruomenei. Teigia, kad programos siužeto tikslas nebuvo išsiaiškinti teisinės šio konflikto ypatybes, priešingai, buvo siekiama parodyti, kad žmogus, kurio pirmoji pareiga rūpintis savo parapijiečių dvasine ramybe, vietoje savo tiesioginės pareigos vykdymo tik dar labiau kiršina žmones. O kuomet pastarieji nesutinka su tokia dvasininko pozicija, jis pareiškia atskiriamą juos nuo Bažnyčios. Tokia pozicija senyvo amžiaus žmonėms (kaip sako pats pareiškėjas: „Visi jie čia seni“) yra nesuprantama ir labai skaudinanti. Tačiau, kaip minėta, pareiškėjas šito ir nebando spręsti jam priskirtų pareigų ir įgalinimų pagalba: aiškinimais, dvasine parama, supratimo ieškojimu ir pan.

Todėl programos siužete, pasak viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo), ir buvo panaudotos išraiškos priemonės, sukėlusios didžiausią pareiškėjo nepasitenkinimą („laidoje, praktiškai kiekviename epizode, įvardijamas pareiškėjas G. B. <...>“; „satyrinė komedijinio žanro atmaina“, tris kartus parodomas epizodas, kuomet interviu metu kažkas beldžiasi į duris, o dvasininkas griežtai nukerta: „Aš dabar užsiėmęs“ (orig. rus. k. „Я сейчас занят“).

Paaiškinimuose teigiama, kad, susipažinus su skundu, matyti, kad programos siužeto autoriai neapsiriko dėl pareiškėjo tikrųjų vertybių – siekio viską, kas netenkina, uždrausti, panaikinti, apskusti teismui ir pan. Vien jau nuolatinis įstatymo citavimas akivaizdžiai demonstruoja valdininkiškas dvasininko savybes, kuomet pirmoje vietoje turėtų būti susitaikymas, taikos ir ramybės ieškojimas ir pagalba kitiems.

Dėl konkrečių teiginių atstovė pažymi, kad teikia Degučių sentikių religinės bendruomenės narės (J. A.) komentarus dėl kiekvieno teiginio, kurį pareiškėjas reikalauja paneigti. Komentarai susiję su faktinėmis aplinkybėmis, o taip pat pateikiama informacija apie reikalavimus, keliamus sentikių dvasininkams ir jų šeimų nariams.

Viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) atstovė atkreipia dėmesį į aplinkybę, kad dalis ginčijamų teiginių yra pasakyta ne programos siužeto rengėjų, o kalbintų žmonių. Todėl už šiuos interviu metu pasakytus pasisakymus nei televizija, nei programos siužeto rengėjai atsakyti negali. Dėl nurodytų priežasčių prašo pareiškėjo skundą atmesti kaip nepagrįstą.

Išnagrinėjęs pareiškėjo skundą Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu, žurnalistų etikos inspektorius

n u s t a t ė:

Informacijos laisvė ir jos apsauga yra vienas iš esminių demokratinės visuomenės pagrindų. Kiekvienas asmuo turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus, nevaržomai rinkti, gauti ir skleisti informaciją ir idėjas. Laisvė rinkti, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei būtina apsaugoti konstitucinę santvarką, žmogaus sveikatą, garbę ir orumą, privatų gyvenimą, dorovę.

Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje suformuluotas vienas iš pagrindinių visuomenės informavimo principų, kad viešoji informacija visuomenės informavimo priemonėse turi būti pateikiama teisingai, tiksliai ir nešališkai. Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 2 dalis įtvirtina draudimą platinti dezinformaciją ir informaciją, šmeižiančią, įžeidžiančią žmogų, žeminančią jo garbę ir orumą.

Asmens garbė ir orumas / dalykinė reputacija yra ginami, kai nustatoma šių faktų visuma: 1) žinių paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleistos žinios yra apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleistos žinios žemina asmens garbę ir orumą / dalykinę reputaciją; 4) faktas, kad paskleistos žinios neatitinka tikrovės. Išsakant nuomonę asmens garbė ir orumas / dalykinė reputacija gali būti pažeisti tik tuo atveju, jeigu toks saviraiškos būdas yra nesąžiningas, neetiškas ir neturi jokio objektyvaus pagrindo. Nuomonei, kitaip nei žinios atveju, tikrovės neatitinkančios informacijos paneigimas netaikomas.

Siekiant visapusiškai įvertinti, ar konkrečiu atveju viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) neperžengė saviraiškos (informacijos) laisvės ribų, skundžiamoje informacijoje paskelbta informacija (toliau – ginčo informacija) bus vertinama atsižvelgiant į programos siužeto

kontekstą, pareiškėjo nurodytą informaciją, viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) pateiktus paaiškinimus, įrodymus ir kitas reikšmingas tyrimui aplinkybes.

Televizijos programos siūzete yra parodoma susiklosčiusi konfliktinė situacija tarp pareiškėjo (Lietuvos sentikių bažnyčios vadovas) ir Degučių sentikių religinės bendruomenės. Televizijos programos siūzete kalbama apie Degučių sentikių (kapinių) koplyčios (toliau – Koplyčia) remontą, jos perdavimą Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei, Degučių sentikių religinės bendruomenės įregistravimo, pareiškėjo veiksmus, jo asmenines savybes. Tyrimo duomenimis, 2006-09-12 įregistruota bendruomenė „Degučių rimtis“. Bendruomenės „Degučių rimtis“, Zarasų rajono savivaldybės lėšomis (aukomis) suremontuota Koplyčia (2007 m.). 2009-05-29 Koplyčios savininke tapo Raistiniškių sentikių religinė bendruomenė (tradicinė religinė bendruomenė ar bendrija, įeina į Lietuvos sentikių bažnyčioje esamų sentikių religinių bendruomenių sąrašą). 2016-06-29 buvo pasirašytas Koplyčios perdavimo Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei aktas. 2017-02-15 įregistruota „Degučių sentikių religinė bendruomenė“. Pastatyti Degučių sentikių maldos namai (2017 m. birželio-spalio mėn.). Degučių sentikių religinė bendruomenė yra savarankiška religinė bendruomenė, neįeinanti į Lietuvos sentikių bažnyčioje esamų sentikių religinių bendruomenių sąrašą. Lietuvos sentikių bažnyčia yra tradicinė religinė bendruomenė. Dėl Degučių sentikių religinės bendruomenės įregistravimo, tarp Lietuvos sentikių bažnyčios, Teisingumo ministerijos, VĮ Registrų centro Utenos filialo (atsakovai), Degučių sentikių religinės bendruomenės (trečiasis suinteresuotas asmuo) ir kt. ginčo informacijos paskelbimo metu vyko teisminis ginčas (administracinė byla Nr. I-3046-281/2017, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas). 2017-05-01 buvo priimta Lietuvos sentikių bažnyčios Aukščiausiojo organo – Soboro deklaracija „Dėl Bažnyčios požiūrio ir santykių su Degučių sentikių religine bendruomene“ (Soboro Prezidiumo pirmininkas, Dvasinis tėvas – pareiškėjas) (toliau – Deklaracija).

Akcentuotina, kad konflikto šalims natūraliai yra būdingas didesnis emocionalumo ir „perdėjimo“ laipsnis dėl televizijos programos siūzeto paskelbimo metu vykusių teisminių ginčų.

Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad, kai kalbama apie asmenį nurodant jo priklausomybę tam tikrai organizacijai, bet paskleista informacija yra apie jo asmenines, moralines savybes ir pan., tuomet laikytina, kad informacija yra paskleista tik apie asmenį. Atsižvelgiant į tai, kad televizijos programos siūzete kalbama konkrečiai apie pareiškėją, jo veiksmus, asmenines savybes, nustatyta, kad ginčo informacija yra išimtinai apie pareiškėją, o ne apie Lietuvos sentikių bažnyčią. Televizijos programos siūzete pareiškėjui buvo suteikta teisė pasisakyti (atsakymo teisė).

Ginčo informacija (1): „*Vienas popas, mūsų supratimu, dėl babkių, taip, ponas G. <...> atskyrė nuo bažnyčios visą kaimą, ištisą kaimą*“ paskelbta informacija yra išreikštas požiūris dėl televizijos programos siūzete parodytos susiklosčiusios konfliktinės situacijos tarp pareiškėjo ir Degučių sentikių religinės bendruomenės, yra vertinamojo pobūdžio („mūsų supratimu“), todėl pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalį, laikytina nuomonės raiška. Pareiškėjas skunde nurodo, kad ne Degučių kaimas buvo atskirtas nuo Lietuvos sentikių bažnyčios, o Degučių sentikių religinės bendruomenės steigėjai, kurių tarpe yra ir Vladimiras, J. A., atskyrė nuo Lietuvos sentikių bažnyčios Degučių tikinčiuosius, kurie laiko save sentikiais. J. A. paaiškinimuose pažymėjo, kad G. B. (pareiškėjo) iniciatyva vyko naujai įkurtos (atkurtos) Degučių sentikių religinės bendruomenės atskyrimas nuo bažnyčios. Televizijos programos siūzete dėl kilusios situacijos nuomonės pareiškėjo atžvilgiu išsakė dalis Degučių kaimo tikinčiųjų, Degučių sentikių religinės bendruomenės atstovė J. A., kiti asmenys. Žodis buvo suteiktas ir pareiškėjui. Tyrimo metu nustatyta, kad nuomonės raiška paskelbta dėl egzistavusio įvykio (faktinis pagrindas) – susiklosčiusios konfliktinės situacijos tarp pareiškėjo ir Degučių sentikių religinės bendruomenės, kilusio konflikto priežastis yra nekilnojamojo turto (Koplyčios) perdavimas Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei. Akcentuotina, kad nuomonė yra subjektyvaus pobūdžio ir jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, tačiau ji turi būti reiškiamas sąžiningai ir etiškai. Nagrinėjamu atveju pažymima, kad viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) ginčo informacijoje paskelbė savo asmeninį supratimą apie minėtą situaciją, šiai

konfliktinei situacijai dėl kilusio nekilnojamojo turto (Koplyčios) perdavimo, Degučių sentikių religinės bendruomenės ir pareiškėjo susipriešinimui pavaizduoti panaudojo hiperbolizavimą („atskyrė“, „dėl babkių“). Pažymėtina, jog informacijos (saviraiškos) laisvė suteikia teisę viešosios informacijos rengėjams (skleidėjams), žurnalistams ne tik informuoti apie įvykius, bet ir pateikti savo požiūrį, komentarus ir išvadas apie įvykius, faktus ir asmenis. Negalima atmesti viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) teisės pasirinkti būdus ar priemones, kurias panaudojant bus įgyvendinama saviraiškos laisvė – sarkazmą, perdėjimą, hiperbolizavimą, šaržavimą, įvykių sugretinimą, vaizdingus palyginimus. Kartu primintina, kad žurnalistams, viešosios informacijos rengėjams (skleidėjams) yra leistina vartoti įvairiais literatūrinės išraiškos priemones, kuriomis paryškina, atspindima, abstrahuojama skelbiama informacija. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) yra pažymėjęs, kad minėtiems subjektams suteikta teisė šokiruoti, erzinti ir provokuoti. EŽTT manymu, tokie yra pliuralizmo, tolerancijos ir liberalumo, be kurių nėra demokratinės visuomenės, reikalavimai (Europos Žmogaus Teisių Komisijos 1976-12-07 sprendimą *Handyside v. Jungtinė Karalystė*, pareiškimo Nr. 5493/72; EŽTT 1986-07-08 sprendimą *Lingens prieš Austriją*, pareiškimo Nr. 9815/82; EŽTT 1997-02-24 sprendimą *De Haes & Gijssels prieš Belgiją*, pareiškimo Nr. 19983/92). Atkreiptinas dėmesys, kad tai yra televizijos programos siužeto pristatymas, kur tikėtina didesnis provokacijos lygis. Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, vertinant nuomonės raišką, nustatyta, kad šiuo atveju nuomonė neperžengia jai keliamų reikalavimų.

Ginčo informacija (2): „*būtent šitas popas daro viską, kad pati seniausia, garbingiausia Lietuvos rusų sentikių bendruomenė būtų atstumta nuo bažnyčios dėl, pasakysim grubiai, nekilnojamojo turto, kurį ta bendruomenė sukūrė, popas G. A. B. panūdo tą turtą pasiimti.*“ paskelbta informacija yra išreikštas požiūris, televizijos programos siužete parodytos susiklosčiusios konfliktinės situacijos tarp pareiškėjo ir Degučių sentikių religinės bendruomenės vertinimas, todėl pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalį, laikytina nuomonės raiška. Tyrimo metu nustatyta, kad nuomonės raiška paskelbta dėl egzistavusio įvykio (faktinis pagrindas) – susiklosčiusios konfliktinės situacijos tarp pareiškėjo ir Degučių sentikių religinės bendruomenės, kilusio konflikto priežastis yra nekilnojamojo turto (Koplyčios) perdavimas Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei. Pažymima, kad viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) ginčo informacijoje paskelbė savo subjektyvų supratimą apie konfliktinę situaciją. Kaip jau sprendime pažymėta, informacijos (saviraiškos) laisvė suteikia teisę viešosios informacijos rengėjams (skleidėjams), žurnalistams ne tik informuoti apie įvykius, bet ir pateikti savo požiūrį, komentarus ir išvadas apie įvykius, faktus ir asmenis. Leksika nėra difamacinė. Remiantis išdėstyta, vertinant nuomonės raišką, nustatyta, nuomonė neperžengia jai keliamų reikalavimų.

Ginčo informacija (3): „*Jis greičiausiai nori šios cerkvės*“ (orig. rusų k.: „*Он наверняка хочет вот этой церкви*“) yra išreikštas spėjimas, abejonė („greičiausiai“), todėl ši paskelbta informacija yra vertinamojo pobūdžio, kas pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalį, laikytina nuomonės sklaida. Nuomonė turi faktinį pagrindą – susiklosčiusi konfliktinė situacija tarp pareiškėjo ir Degučių sentikių religinės bendruomenės kilusio konflikto priežastis yra nekilnojamojo turto (Koplyčios) perdavimas Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei. Leksika nėra difamacinė. Vertinant nuomonės raišką, nustatyta, kad šiuo atveju saviraiškos laisvė (teisė skleisti informaciją) nėra peržengta.

Ginčo informacija (4): „*Degučiuose beveik nebeliko jaunų žmonių, vis močiutės ir diedukai su lazdelėmis, kuriuos popas panūdo priversti bėgioti krosus į jo proteguojamą bažnyčią už trijų kilometrų, pėsčiomis.*“ paskelbtas komentaras, pastaba dėl susiklosčiusios konfliktinės situacijos tarp pareiškėjo ir Degučių sentikių religinės bendruomenės, kilusio konflikto priežastis yra nekilnojamojo turto (Koplyčios) perdavimas Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalies prasme tai laikytina nuomonės raiška. Nuomonė yra subjektyvi, jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai. Leksika ir naudojama meninės raiškos priemonė – hiperbolė („bėgioti krosus“) nėra difamaciniai, turi faktinį pagrindą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, vertinant nuomonės raišką, nustatyta, kad šia informacija nuomonei keliamų reikalavimų neperžengia.

Ginčo informacija (5): „*Daugiau į verslininką panašus*“ (orig. rusų k.: „*Больше на предпринимателя похож*“) paskelbtas pareiškėjo apibūdinimas (palyginimas verslininku), vertinamojo pobūdžio informacija dėl pareiškėjo veiksmų. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalies prasme tai laikytina nuomonės raiška. Pasirinktu sugretinimu paryškinta kalbintų žmonių išsakyta pozicija. Pasisakoma dėl pareiškėjo asmeninių savybių (verslumo) lyginant jį su verslininku. Pažymėtina, kad viešosios informacijos rengėjai (skleidėjai) turi teisę pasirinkti būdus ar priemones, kurias panaudojant bus įgyvendinama saviraiškos laisvė – sarkazmą, perdėjimą, hiperbolizavimą, šaržavimą, įvykių sugretinimą, vaizdingus palyginimus. Leksika nėra difamacinė. Vertinant nuomonės raišką, nustatyta, kad jai keliami reikalavimai nėra peržengti.

Ginčo informacija (6): „*Raistiniškių maldos namai apleisti, liūdni ir labai vieniši. Skelbimų lenta, mes matom net surūdijusias „knopkes*“ paskelbta požiūris dėl televizijos programos siužete parodytos susiklosčiusios konfliktinės situacijos tarp pareiškėjo ir Degučių sentikių religinės bendruomenės, kilusio konflikto priežastis yra nekilnojamojo turto (Koplyčios) perdavimas Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei, yra vertinamojo pobūdžio informacija (siužeto fone matyti Raistiniškių maldos namai, skelbimų lenta, surūdiję smeigtukai). Pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalį, tokia informacija laikytina nuomonės raiška. Išsakyta kritika yra subjektyvi, tačiau teisiškai leistina, leksika nėra difamacinė, neperžengianti nuomonei keliamų reikalavimų.

Ginčo informacija (7): „*jis kaip caras toksai yra <...> arba popiežius toks. Palyginau popą G. su caru.*“ paskelbtas pareiškėjo apibūdinimas (palyginimas su popiežiumi, caru), vertinamojo pobūdžio informacija dėl pareiškėjo veiksmų, žmonių reakcijos į tai. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalies prasme tai laikytina nuomonės raiška. Pasirinktu sugretinimu paryškinta kalbintų žmonių išsakyta pozicija. Pasisakoma dėl pareiškėjo asmeninių savybių (valdingumo) lyginant jį su popiežiumi, caru. Kaip jau sprendime pažymėta, viešosios informacijos rengėjai (skleidėjai) turi teisę pasirinkti būdus ar priemones, kurias panaudojant bus įgyvendinama saviraiškos laisvė – sarkazmą, perdėjimą, hiperbolizavimą, šaržavimą, įvykių sugretinimą, vaizdingus palyginimus. Kartu primintina, kad žurnalistams, viešosios informacijos rengėjams (skleidėjams) yra leistina vartoti įvairiais literatūrinės išraiškos priemones, kuriomis paryškinama, atspindima, abstrahuojama skelbiama informacija. Leksika nėra difamacinė. Vertinant nuomonės raišką, nustatyta, kad nuomonė neperžengia jai keliamų reikalavimų.

Ginčo informacija (8): „*jis Dievo vietininkas žemėje, užsiima verslu – dangaus, reiškia, skirstymu*“ paskelbtas pareiškėjo apibūdinimas (palyginimas su Dievo vietininku žemėje), vertinamojo pobūdžio informacija. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalies prasme tai laikytina nuomonės raiška. Panaudotos literatūrinė priemonė (palyginimas) informacijai paryškinti. Primintina, kad saviraiškos laisvė apima ir literatūrinių priemonių, palyginimų, naudojimą, jei tai neperžengia ribų. Nagrinėjamu atveju ginčo informacijoje nenustatyta piktnaudžiavimo saviraiškos laisve – nuomonei keliamų reikalavimų neperžengia.

Ginčo informacija (9): „*jis pareikalavo, kad būtų atlikta ekspertizė, ar degutiškiai iš tiesų yra sentikiai*“ paskelbta teigiančio, konstatuojamojo pobūdžio informacija apie pareiškėjo veiksmus – prašymą atlikti ekspertizę dėl sentikybės pagrįstumo. Tokia informacija Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 88 dalies prasme laikytina žinios sklaida. Kaip matyti iš programos siužeto, buvo išsakyta ir J. A. nuomonė dėl ekspertizės atlikimo (10 min 8 s – 10 min 16 s). Tyrimo metu viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) teiktuose paaiškinimuose J. A. nurodė, kad 2009-06-13 susirinkimo metu, svarstant klausimą dėl Degučių sentikių religinės bendruomenės įsteigimo, Lietuvos sentikių bažnyčios Aukščiausiosios Tarybos narys J. G. atmetė šios bendruomenės prašymą ir išsakė, kad Degučių sentikiai turi padaryti ekspertizę, ar iš tikrųjų jie yra sentikiai. Pažymėtina, kad ginčo informacijoje kalbama apie pareiškėją, tačiau, kaip matyti iš tyrimo metu viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) teiktų J. A. paaiškinimų, ji yra apie Lietuvos sentikių bažnyčios Aukščiausiosios tarybos narį J. G. Pažymėtina, kad iš visuomenės

informavimo priemonių negalima reikalauti absoliutaus informacijos ar duomenų tikslumo, o tik galima reikalauti elgtis sąžiningai, nes antraip būtų paneigiamas visuomenės informavimo priemonių tikslas – skleisti viešąją informaciją visuomenei. Viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas), rengdamas (skelbdamas) informaciją, turi įsitikinti, kad informacija visuomenei bus pateikta laikantis visuomenės informavimą reglamentuojančių teisės aktų. Remiantis išdėstyta, nustatyta, kad viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) paskelbė netikslią informaciją. Konstatuotinas Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies pažeidimas.

Ginčo informacija (10): „*popas G. atėmė koplyčią*“ paskelbta viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) nuomonė dėl susiklosčiusios konfliktinės situacijos tarp pareiškėjo ir Degučių sentikių religinės bendruomenės, kilusio konflikto priežastis yra nekilnojamojo turto (Koplyčios) perdavimas Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei. Tyrimo duomenimis, Lietuvos sentikių bažnyčia, vadovaujama pareiškėjo, aktyviai dalyvavo Koplyčios perėmimo. Tokia informacija Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalies prasme laikytina nuomonės sklaida. Tyrimo duomenimis, televizijos programos siužete minima Koplyčia 2016-06-29 perduota Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei. Pažymėtina, kad ginčo informacijoje vartojami žodžiai „popas“, „atėmė“ yra raiškos priemonės, paryškinančios / hiperbolizuojančios siužete norimas atskleisti pareiškėjo elgesio savybes (valdingumą). Kaip jau sprendime pažymėta, viešosios informacijos rengėjai (skleidėjai) turi teisę pasirinkti būdus ar priemones, kurias panaudojant bus įgyvendinama saviraiškos laisvė – sarkazmą, perdėjimą, hiperbolizavimą, šaržavimą, įvykių sugretinimą, vaizdingus palyginimus. Kartu primintina, kad žurnalistams, viešosios informacijos rengėjams (skleidėjams) yra leistina vartoti įvairiais literatūrinės išraiškos priemones, kuriomis paryškinama, atspindima, abstrahuojama skelbiama informacija. Vertinant nuomonės raišką, nustatyta, kad šiuo atveju nuomonei keliami reikalavimai nėra peržengti.

Ginčo informacija (11): „*ir mes staiga suprantam, kad ponas B. nori pasisavinti ne tiktai šitą religinės bendruomenės sukurtą gražų dvasios namelį, bet tiesiog nori pasisavinti tas aukas, faktiškai suvokiama, kad čia gaunasi kaip apiplėšimas*“ paskelbtas supratimas dėl televizijos programos siužete parodytos susiklosčiusios konfliktinės situacijos tarp pareiškėjo ir Degučių sentikių religinės bendruomenės, konflikto priežastis – nekilnojamojo turto (Koplyčios) perdavimas Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei. Pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalį, laikytina nuomone sklaida. Tyrimo metu iš viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) nebuvo gauta duomenų, pagrindžiančių ginčo informaciją (J. A. savo paaiškinimuose nepasisako dėl šios ginčo informacijos), paaiškinimuose pažymėta, kad televizijos programos siužeto tikslas nebuvo išsiaiškinti teisinės šio konflikto ypatybes. Nuomonėje naudojama literatūrinė raiškos priemonė – palyginimas („kaip apiplėšimas“). Tvirtinimai (kaltinimai) spaudoje negali būti lygiaverčiai prilyginami kaltinimams baudžiamajame procese (*EŽTT 2011-04-19 sprendimas byloje Kasabova prieš Bulgariją, Nr. 22385/03*). Iš spaudos negalima reikalauti absoliutaus tikslumo, o tik galima reikalauti elgtis sąžiningai (*LAT 2003-06-11 nutartis byloje Nr. 3K-3-687/2003*). Pažymėtina, kad išraiškos priemonių panaudojimas, leidžiantis kritikuoti asmenis išpučiant, perdedant ar net provokuojant, yra pateisinamas tol, kol visuomenė nėra pradedama klaidinti tikrovės neatitinkančiais faktais. Tyrimo duomenimis, Koplyčia teisėtai perduota Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei. Televizijos programos siužetas rodytas 2017-10-31, Koplyčia perduota 2016-06-29, tačiau ginčo informacijoje kelis kartus naudojamas esamasis laikas („nori pasisavinti“, „tiesiog nori pasisavinti“). Viešosios informacijos rengėjui (skleidėjui) televizijos programos siužeto paskelbimo metu (8 min – 9 min 5 s) buvo žinoma, kad Koplyčia buvo perduota Raistiniškių sentikių religinei bendruomenei, juo labiau nėra faktinio pagrindo dėl pareiškėjo norimų pasisavinti Degučių sentikių religinės bendruomenės lėšų (aukų). Tokios informacijos paskelbimas peržengia nuomonės raiškos kriterijus, nėra laikytina sąžininga nuomonės raiška. Nagrinėjamu atveju ginčo informacijoje nustatytas piktnaudžiavimas saviraiškos laisve – peržengti nuomonei keliami reikalavimai. Toks saviraiškos būdas (nuomonė) nėra sąžininga, neturi faktinio pagrindo, todėl pažeidžia ir pareiškėjo garbę ir orumą. Konstatuoti Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalies, 19 straipsnio 2 dalies pažeidimai.

GINČO informacija (12): „*jis per Soborą uždraudė dalyvauti visiems mūsų sentikių šventikams mūsų veikloje*“ paskelbta J. A. (šis asmuo kalba programos siužete – *past.*) nuomonė. Visuomenės informavimo 54 straipsnio 1 dalies 7 punkto prasme, viešosios informacijos rengėjui (skleidėjui) netaikoma redakcinė atsakomybė už tikrovės neatitinkančios informacijos sklaidą. Pažymėtina, kad siekiant užtikrinti informacijos laisvę, viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) turi teisę savarankiškai spręsti dėl visuomenei skleidžiamos informacijos turinio, išraiškos būdo ir formos. Tačiau visais atvejais svarbu, kad nebūtų piktnaudžiaujama informacijos skleidimo laisve. Nagrinėjamu atveju svarbu įvertinti, ar viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas), skelbdamas ginčo informaciją (J. A. nuomonę), laikėsi sprendime aptartų Visuomenės informavimo įstatymo reikalavimų. Kaip matyti iš televizijos programos siužeto, jame yra kalbinamas pareiškėjas. Tyrimo metu J. A. paaiškino, kad jos nuomonė nėra tiksli, kadangi nuomonėje buvo išsakyta „šventikai, o reikėjo dvasiniai tėvai“. Tyrimo duomenimis, nuomonės faktinis pagrindas – Deklaracija (3 punktas). Kaip jau sprendime pasisakyta, iš spaudos negalima reikalauti absoliutaus tikslumo, o tik galima reikalauti elgtis sąžiningai. Pažymėtina, kad nėra duomenų, kad televizijos programos siužeto paskelbimo metu viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) būtų žinojęs, kad ši informacija nėra tiksli, suteikė progą pasisakyti kitai pusei (pareiškėjui), nuomonė paskelbta dėl Deklaracijos (faktinis pagrindas), todėl nagrinėjamu atveju nuomonei keliamų reikalavimų neperžengia.

GINČO informacija (13): „*Ponas B. kartoja istoriją, kad jis persekioja sentikius <...>*“ paskelbtas viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) komentaras, pastaba dėl J. A. pasisakymo televizijos programos siužete. Tai Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalies prasme laikytina nuomonės raiška. J. A. nuomonė išsakyta dėl Lietuvos sentikių bažnyčios (pareiškėjas – vadovas) santykio nustatymo su Degučių sentikių religine bendruomene (Deklaracija, kreipimasis į institucijas). Tyrimo metu Degučių seniūnas J. Š. patvirtino aplinkybes dėl konfliktinės situacijos tarp konflikto šalių. Kita skundžiama ginčo informacija: „*Ir tada man kilo rimtas įtarimas, kad ponas niršta ne dėl formalumo, o dėl to, kad čia žmonės savo aukas naudoja savo nuožiūra. Jie suremontavo koplyčią, pasistatė maldos namus, o turėjo tuos pinigus atiduoti jam, į Vilnių, tada klusniai kėblinti melstis tris kilometrus*“ yra išreikštas spėjimas („įtarimas“), yra įvykio vertinimas, supratimas, todėl ši paskelbta informacija yra vertinamojo pobūdžio. Pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalį, laikytina nuomonės raiška. Informacijos (saviraiškos) laisvė suteikia teisę viešosios informacijos rengėjams (skleidėjams), žurnalistams ne tik informuoti apie įvykius, bet ir pateikti *savo* požiūrį, komentarus ir išvadas apie įvykius, faktus ir asmenis. Bendrai pasakytina, kad abejais atvejais išsakytos viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) nuomonės turi faktinį pagrindą – susiklosčiusi konfliktinė situacija tarp pareiškėjo ir Degučių sentikių religinės bendruomenės. Atsižvelgiant į tai, kad viešosios informacijos rengėjams (skleidėjams) nedraudžiama reikšti savo požiūrį, komentarus, hiperbolizuoti, palyginti, nuomonės turi faktinį pagrindą, televizijos programos siužete kalbinamas ir pareiškėjas, nustatyta, jog teisės skleisti informaciją (nuomonę) nagrinėjamu atveju nepažeista.

Kadangi pareiškėjo reikalavimas viešosios informacijos rengėjui (skleidėjui) atsiprašyti jo nėra Visuomenės informavimo įstatyme numatytas pažeistų asmens teisių gynimo būdas, šis pareiškėjo prašymas negali būti tenkinamas.

Remdamasis aukščiau išdėstytais motyvais ir vadovaudamasis Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 1, 5 punktais, 3 dalies 1 punktu, žurnalistų etikos inspektorius

n u s p r e n d ė :

1. Pripažinti pareiškėjo skundą dėl programoje „Patriotai“ („Lietuvos ryto“ televizija, 2017-10-31) paskelbtos informacijos iš dalies pagrįstu.

2. Įspėti viešosios informacijos rengėją (skleidėją) – UAB „Lietuvos ryto“ televiziją – dėl Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalies, 3 straipsnio 3 dalies, 19 straipsnio 2 dalies pažeidimų televizijos programoje „Patriotai“ („Lietuvos ryto“ televizija, 2017-10-31, 21.30 val.) ir reikalauti juos pašalinti.

3. Išsiųsti sprendimą pareiškėjui, UAB „Lietuvos ryto“ televizija.

4. Viešai paskelbti sprendimą Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos interneto svetainėje.

Žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo (gavimo) dienos.

Žurnalistų etikos inspektorė

Gražina Ramanauskaitė-Tiumenevienė